

הרמאים שנחשפו במשבר

מאירועים משבריים גדולים הובילו לחשיפת מעשי הונאה שהתנהלו לעיתים במשך שנים רבות לפני כן: מיליונים שנגנבו במזומן ועד לחברה שכל קיומה היה שקרי. מה יחשוף המשבר הנוכחי? חלק ראשון > יהודה ברלב

המנהלים. ב-1986 הונפקו מניות CBC ובעלי המניות בחרו את אחד מחמשת המשר-דים המובילים בארה"ב להיות רואי החשבון המבקרים לדוחות הכספיים של 1987.

בסוף דצמבר 1987 ערכו רואי החשבון ביקורת פתע בסניף הבנק ברחוב 177. במהלך הביקורת הם מצאו חוסר בספירה בסכום של 2.7 מיליון דולר, שהיווה 45% מסך המזומנים שהיו אמורים להיות בסניף. סכום זה היה פתוח בהתאמת המזומנים שבבנק. למבקרים נאמר שהכסף הופרד והוא מונח בארון נעול בכספת המרכזית של הבנק. לצורך פתיחת הארון נדרשים שלושה מפתחות, שאחד מהם מצוי בידי מנכ"ל הבנק השווה בחו"ל. מנהל הביקורת הורה לצוות הביקורת לספור את תכולת הארון כאשר יפתח עם שובו של המנכ"ל, ולא הורה לשמור על הארון עד לספירה, או לשים חותמות וחבקים על הכספות שנספרו.

בתחילת ינואר 1988 הודיע עובד CBC לצוות הביקורת, כי המנכ"ל יגיע ב-14 בחודש. באותו יום נפתח הארון הנעול בנר-כחות צוות הביקורת ונספרו 2.7 מיליון דולר. באותה עת, לא התקיימה ספירה של כספות הבנק בסניף רחוב 177 או בסניפים אחרים. המנכ"ל הסביר לצוות הביקורת, כי סכום זה נשמר במזומן על פי דרישתו של לקוח שפדה תעודת פיקדון בסכום גדול, דרש שהמי-זומן יהיה זמין עבורו בכל עת על מנת שיוכל לרכוש מט"ח בעיתוי המתאים לו, לפי התנור-דות בשוק.

צוות הביקורת לא בדק את גירסת המנכ"ל ולא אימת את הנתונים שמסר. לפני החתימה על דוח המבקרים, השותף המנהל דרש בדיקה לקיום מסמכים מאמתים על היתרה שעומדת לזכות הלקוח. צוות הבי-קורת פנה לעובד CBC וקיבל ממנו מסמך מאמת. הצוות לא פנה ללקוח לאימות

בכלי ניתוח דוחות כספיים ובכלל זה במו-דלים כמו אלו של בנפורד, פארטו, בנאיש, אלטמן, דכוב ועוד.

משבר הקורונה מהווה אתגר מורכב לרואי החשבון ומתאפיין גם בשבירת מוס-כמות עסקיות וכלכליות. מתוך מאות מקרים הפחות-מוכרים לציבור ולבעלי המקצוע הישראליים, בחרנו מספר אירועים (על פי ספרו של מייקל קנאפ "Auditing Cases") בעלי מאפיינים דומים למשבר הקורונה. מאחורי כל אחד מאירועים אלה עומדים אנשים שאיבדו את מטה לחמם, הונם ושמם הטוב והביאו לטלטלות רבות, כמו גם פיר-קים, פשיטות רגל ותביעות פליליות ואזר-חיות, כולל רואי חשבון ומשרדי רואי חשבון מובילים שנסגרו או התמזגו מכורח הנסי-בות. את מקרי ההונאה הבאים שנעשו בחב-רות ציבוריות בעיתות משבר, ניתן לחלק לפי דרכי המרמה.

הסתרת פעולות מרמה

בעיתות משבר נחשפות פעולות לא-תקי-נות שנעשו קודם לכן בחברות, כמו משיכת כספים ונכסים למטרות פרטיות. הסי-בות לחשיפה הן מגוונות, החל מעובדים ממורמרים שפוטרו וכלה בביקורות חקיר-תיות חיצוניות שבוצעו בשליחות משקיעים שנפגעו. על מנת למנוע חשיפה, ייתכן שיבו-צעו פעולות הסתרה לכיסוי בורות תזרימיים.

CapitalBanc Corporation (CBC)

CBC הוקמה בשנת 1975 כחברת אחז-קת של הבנק Capital National Bank, עם חמישה סניפים בעיר ניו-יורק. רוב לקו-חות הבנק היו היספניים או מקהילות מהג-רים אחרות בעיר. מנכ"ל הבנק היה הרוח-החיה בקרב מייסדיו ושימש גם כיו"ר מועצת

שבר הקורונה מציף אירועי הונאות, שכנראה לא היו נחשפים ואולי לא היו מתרחשים. לאורך ההיסטוריה המודרנית אנו רואים מאות רבות של אירועי הונאה בחברות ציבוריות, או שלציבור יש עניין בהן, אשר נחשפו כתו-צאה ממשברים גלובליים, לאומיים, ענפיים, או של הנהלות ובעלי התאגיד. הגדולים והמוכרים שבהם: המשבר של וול סטריט ב-1929 שהביא להצפה של אירוע קרוגר-טול ב-1933 ותרם לחוק ניירות ערך האמ-ריקני של אותה שנה ולהקמת רשות ניירות-הערך (SEC) ב-1934; ההונאה של מק'קסון-רובינס ב-1938; Investors Over-seas Services וברני קורנפלד ב-1970; ארון וחברות אחרות ב-2002; ברני מיידוף וגופים פיננסיים גדולים אחרים ב-2008.

ניסיונות הונאה של גניבת זהויות כמו באמצעות "פישנינג" ושל מכירות מוצ-רים שאינם קיימים או שאיכותם ירודה, מאפיינים את תופעות ההונאה באסון (dis-aster fraud) ופוגעים ישירות בכיסיהם של הקורבנות. אולם, הנזק הכולל לציבור כולו קטן יחסית לעומת הנזק האדיר מההונאות בחברות ציבוריות, או שלציבור יש עניין בהן. הסיבה לכך פשוטה: המשאבים שבידי אדם בודד או חברה פרטית הם מצומצ-מים ומוגבלים, ואפשר להונות אותם רק עד תקרת המשאבים שברשותם. לעומת זאת, המשאבים שניתן לגייס באמצעות חברות ציבוריות מהציבור ומנותני אשראי, כמעט בלתי מוגבלים ועולים לאין שיעור על המשאבים של היחיד או של החברה הפר-טית. במקרים כאלה קיימת חשיבות להפ-עלת הביקורת החקירתית, העושה גם שימוש

רו"ח יהודה ברלב,
ברלב ושות' - ביקורת חקירתית

חוב בשוקי ההון, עם מדיניות של חלוקת דיבידנד שנתית שהגיעה ל-20%, ואולם, אפילו עם שליטה על 75% משוק הגפרורים באירופה, T&K לא הרוויחה מספיק כדי לתמוך בחלוקת דיבידנדים כה נדיבה, במיוחד לאור הפער הגדול בין הרווחים מעסקי הגפרורים לתשלומי הדיבידנד והריבית, ולאור פיגורים בהחזר ההלוואות. ב-1932 התאבד קרוגר במלון בפריז, ורק אז התגלה לתדהמת העולם, כי המעצמה הכלכלית הגרנדיוזית היתה למעשה תרגיל פירמידה גדול, והדיבידנדים והריבית שולמו מתוך הון החברה ומכספי ההנפקות.

בשנת 1913 קיבל המהנדס השבדי איוור קרוגר בירושה שלושה מפעלים קטנים לייצור גפרורים, אותם איגד בחברת **קרוגר-טול**. לאחר מלחמת העולם הראשונה החברה הלוותה מאות מיליוני דולרים לממשלות באירופה ובאמריקה, על מנת לעזור להן להתאושש כלכלית ולמנוע התמוטטות כפי שחוו ברוסיה ובמדינות נוספות. קרוגר זכה לכינוי "מציל אירופה" והיה מועמד לפרס נובל. בתמורה למתן ההלוואות, קיבלה K&T זיכיונות כמונופול לשיווק וייצור גפרורים באותן מדינות. כדי לגייס את מאות מיליוני הדולרים להלוואות, הקבוצה הנפיקה מניות ואיגרות

בעיתות מסבר נחשפות פעולות לא־תקינות שנעשו קודם לכן בחברות, כמו משיכת כספים ונכסים למטרות פרטיות. הסיבות לחשיפה הן מגוונות, החל מעובדים ממורמרים שפוטרו וכלה בביקורות חקירתיות חיצוניות שבוצעו בשליחות משקיעים שנפגעו. על מנת למנוע חשיפה, ייתכן שיבוצעו פעולות הסתרה לכיסוי בורות תזרימיים

היתרה והסתפק בהסברים שקיבל לגבי הסכום במזומן. הדוחות לשנת 1987 פורסמו במארס 1988, עם חוות דעת חלקה של רואי החשבון. הדוחות הציגו רווח שנתי של 700 אלף דולר, יתרת מזומן של 14.1 מיליון דולר ונכסים של 143 מיליון דולר.

ביולי 1990 נכנס CBC להליכי פשיטת רגל. בחקירה פדרלית עלה, כי המנכ"ל גנב את אותם 2.7 מיליוני הדולרים. הוא הגיע לסניף כבר ב-9 בינואר 1988 ושם בארון הנעול מזומן שאסף מסניפים אחרים של CBC, כדי לכסות על הסכום שגנב. עוד התברר שעובדי CBC הגו את הסיפור הכוזב, בדבר אמצעי ביטחון עם שלושה מפתחות, כדי למנוע גישה של צוות הביקורת למזומן שבארון הנעול.

על פי ממצאי SEC, המנכ"ל ועובדים משתפי פעולה פעלו כדי להסתיר את ההעלמה של 2.7 מיליון דולר במזומן בשנת 1987 והל-וואות בסך 10 מיליון דולר שניתנו בשנת 1985 ללקוח אחד, בניגוד למגבלות הפד-רליות לגבי הלוואות ללווה יחיד. המנכ"ל והעובדים המעורבים הועמדו לדין והודו במעשים שיוחסו להם. בעקבות ממצאי החקירה השעתה SEC שני שותפים מפי-רמת רואי החשבון מביצוע ביקורות בחברות ציבוריות ללא פיקוח מתאים.

שערוריית McKesson & Robbins שפרצה ב־1938 נחשבת עד היום כאירוע מכונן בעולם החשבונאות והביקורת. מק'קסון רובינס הייתה חברה ציבורית שפעלה בתחום שיווק מוצרים רפואיים. הנוכל פיליפ מוסיקה, שהורשע כבר פעמיים ופעל בשמות בדויים, השתלט על החברה. הוא הצליח להביא את החברה לרווחים נאים, אך בנוסף יצר ניפוח מכירות ותשלומי עמלות על מכירות שלא היו, וכך הוציא במרמה כספים מהחברה. מנהל הכספים של החברה חשף, כי 20 מתוך 87 מיליון דולר מנכסי החברה שנרשמו במאזן לא היו קיימים. SEC פתח בחקירה, ולאחר מעצר הבעלים וזיהוי טביעות אצבעותיו נחשפו זהותו האמיתית ופעולותיו הלא־חוקיות. הוא התאבד לפני שנפתח משפטו. בעקבות שערוריית מק'קסון־רובינס הונהגו רפורמות משמעותיות בתחום הממשל התאגידי, החשבונאות והביקורת, בין השאר: אימות ספירות מלאי, אימות יתרות לקוחות, הקמת ועדות ביקורת לחברות ציבוריות ומינוי רואי חשבון

הגדולות בארה"ב ומפיצת התרופות הגדולה במדינה.

מבקרים על ידי בעלי המניות. כיום מק'קסון היא אחת מעשר החברות

נהיה קשורים עם חברות שמאיימות עלינו". בעקבות התפטרות רואי החשבון, נסוג המשקיע מנכונותו להשקיע. בעלי החברה פנו למספר משרדי רואי חשבון גדולים, אך אלה לא גילו עניין בהתקשרות עם החברה. לבסוף נבחר משרד רואי חשבון בגודל בינוני. לאחר שיחה בין רואה החשבון החדש לקודם, הסכים החדש לקבל את התיק בתנאי שהחברה תקבל את השינויים החשבונאיים שדרשו רואי החשבון שהתפטרו. השינויים התקבלו והדוחות לשנת 1992 יצאו עם חוות דעת חלקה והפסד של 400 אלף דולר. הבעלים מצאו משקיע אחר שרכש את MedTrans בסכום נמוך יותר. באוגוסט 1993 הגישו הבעלים לשעבר תביעה נגד רואי החשבון שהתפטרו, בשמם ובשם MedTrans, בטענה לרשלנות מקצועית והפרת הסכם: "הם התחייבו בהסכם לאורך שנים וספציפית לשנת 1992 לבצע ביקורת ולהכין חוות דעת. הם לא ביצעו שתי מטלות אלה ויצאו לאחר שקיבלו את שכר טירחתם על שירותים אלה". עוד נטען, כי ההתנהגות הלא־הגונה הביאה לכך שהמשקיע הראשון נסוג מהעסקה. במהלך הדיונים טענה MedTrans, כי המבקר חייב לשקול את ההשפעה הכלכלית

בחקירה פדרלית עלה, כי המנכ"ל גנב את אותם 2.7 מיליוני הדולרים. הוא הגיע לסניף כבר ב־9 בינואר 1988 ושם בארון הנעול מזומן שאסך מסניפים אחרים של CBC, כדי לכסות על הסכום שאגב. עוד התברר שעובדי CBC הגו את הסיפור הכוזב, בדבר אמצעי ביטחון עם שלושה מפתחות, כדי למנוע גישה של צוות הביקורת למזומן שבארון הנעול

פיים על ההשקעה בחברה ואף איים עליו: "עדיף שלא תציע שום התאמה שתפגע בעי" סקה שלי או שתצטער על כך", "אתה גמור", "אתה הולך לסיים את זה [עבודת הביקורת ואישור הדוחות הכספיים] ללא קשר, על פי צו בית משפט או בדרך אחרת". באוגוסט 1992 התפטרו רואי החשבון ונימקו: "לא

National Medical Transportation Network (MedTrans)

MedTrans נוסדה בשנת 1995 על ידי שני בעלים, ששימשו גם כמנהליה. החברה היא ספקית מובילה של שירותי אמבולנס ופתי רונות הובלה אווירית לתעשייה הרפואית בארה"ב. אחד מחמשת המשרדים המובילים בארה"ב נבחר להיות רואה החשבון שלה ושימש כמבקר חיצוני בשנים 1988–1991. ב־1992 החברה נקלעה לקשיי נזילות, עם חוב של 2 מיליון דולר למשכורות, ונד"רשה להחזיר 12 מיליון דולר למלווה העיקרי שלה. שני בעלי המניות חיפשו ומצאו משקיע שהיה מוכן להשקיע 10 מיליון דולר בחברה. ביוני 1992 התפטר סמנכ"ל הכספים של MedTrans, לפני שחתם על הצהרת מנהלים כפי שהתבקש על ידי רואי החשבון. כתוצאה מכך נדרש צוות הביקורת לזהירות קיצונית בהמשך הביקורת לשנת 1992. צוות הביקורת מצא טעויות מהותיות בדוחות הכספיים של החברה, שחייבו מעבר מרווח של 2 מיליון דולר להפסד של 500 אלף דולר. התקיימו מספר פגישות בין מנכ"ל החברה לשותף המנהל שהיה אחראי על הביקורת. במהלך הפגישות הזהיר המנכ"ל מההשלכות של המספרים בדוחות הכס-

שנות מאסר, אך שוחרר לאחר ארבע שנים בלבד בטענה שבריאותו רופפת.

מנהל, עבירות מירמה, רישומים כוזבים ובעבירה על חוק הבנקאות. הוא נדון ל־12

בנק ארץ ישראל-בריטניה נוסד בארץ ישראל בשנת 1938 כ"בנק העולים ארץ ישראל פולניה". בראשית שנות ה־80 של המאה ה־20 הוא היה לבנק הרביעי בגודלו בישראל.

בשנים 1973-1974 העניק מנכ"ל הבנק, יהושע בר־ציון, הלוואות בסך 47 מיליון דולר לחברות שבשליטת בעלי הבנק - חותנו, נחום ויליאמס, לכיסוי עסקות עתידיות בשוק הסחורות. זאת, בניגוד להסכמים של הבנק עם המפקח על הבנקים, שאסרו על עסקות אלו מחשש שהבנק לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו. הלוואות לא נפרעו ובשנת 1974 הבנק התמוטט ונכנס לפירוק.

במשפטו של בר־ציון נטען, כי הוא הסווה את העברות הכספיים כך שייראה כאילו כספים אלה עומדים לרשות הבנק מתוך משאביו, על מנת לעקוף ההסכמים עם בנק ישראל ולהסתיר את הלוואות מרואי החשבון. בפסק הדין נקבע שלא היה זכר במאזן הבנק ב־30 בדצמבר 1973 לשעבוד פיקדונות הבנק בשוויץ, מאחר שבן־ציון הוליך שולל את רואי החשבון ולקוחות הבנק ע"י מצג כוזב. בר־ציון הורשע בעבירות של גניבה על־ידי

חיים ושירותים רפואיים. היועץ הביא עימו את בת־זוגו לשמש מנהלת כספים, ולאחר כמה שנים, בשנת 1979, הוציא את החברה להנפקה.

ב־1981 השתרע מטה הקבוצה על 6,000 מ"ר שכללו מגרשי טניס, חדר כושר מפואר ובריכת שחייה וצי של 44 מטוסים. FTC היתה לחברת התעופה השביעית בגודלה בטיסות שכר בארה"ב. הקבוצה החזיקה גם נכסים בשמונה ערים בארה"ב והיו לה חוזים לפיתוח אתרי נופש באיים ההודיים ואיי קיימן.

המספרים נראו מרשימים. הדיווחים על הכנסות החברה הראו גידול מ־3.1 מיליון דולר בשנת הכספים 1979 (אשר החלה ב־1 ביולי) ל־71.2 מיליון דולר ב־1982, עם מגמת גידול של מאות אחוזים גם בשנת 1983. הקבוצה דורגה כאחת מ־100 החברות בעלות שיעורי הצמיחה הגבוהים ביותר בארה"ב. בעקבות הדיווחים המרשימים הקבוצה הנפיקה ניירות ערך נוספים: במאסר 1981 גייסה 7.2 מיליון דולר, ובמאסר 1982 גייסה 6.5 מיליון דולר.

ביולי 1980, עם תחילת שנת הכספים 1981, הקימה FTC חברת־בת באיי קיימן. המטרה המדווחת היתה לפעול בעסקי

כתיקונם הם רווחיים ובעלי תזרים חיובי. המושיעים המיידיים עלולים להתברר כגורמים פליליים. הם מסוגלים להשתלט על העסק ולהשתמש בו כצינור לכספים הנרבעים מפעילות עבריינית. אמצעי המניעה העיקרי העומד לרשות הקורבנות הפוטנציאליים הוא ביצוע בדיקת נאותות הפוכה, דהיינו בדיקת הגורם המסייע, מקור הכסף והמשתמשים הסופיים בו. זאת, באמצעות מודיעין פיננסי סמוי, כשלב ראשון של הביקורת החקירתית.

Flight Transportation Corporation (FTC)

FTC וחברות־הבנות שלה, שבסיסם היה במינסוטה, הוקמו בשנת 1970 על ידי טייסים יוצאי חיל האוויר האמריקני. בתחילה היא פעלה כחברה ללימודי טיסה ובהמשך הרחיבה את פעילותה לשירותי תעופה נוספים, כולל טיסות שכר וטיסות מנהלים. לאחר מספר שנים של הפסדים הובא לחברה יועץ, שהציג עצמו כטייס, עובדה שהוסיפה לו נקודות זכות בעיני הבעלים. הוא טען שיוכל להפוך את פעילות הקבוצה לרווחית, על בסיס ניסיון שצבר בשיקום חברות שעסקו במסחר בעצים, מוניות, מזון לבעלי

של מעשיו על הלקוח לפני שהוא מתפטר. רואי החשבון הראו שתקני הביקורת המקצועיים אינם דורשים מהמבקרים לשקול את ההשפעה האפשרית על הלקוח מהתפטרותם. לדבריהם, היו שלוש סיבות טובות להתפטרותם: סירובה של הנהלת MedTrans לשתף פעולה באופן מלא עימם, אובדן אימון ביושרה של הנהלת החברה ואימוניו של המנכ"ל.

בית המשפט קבל את טענות רואי החשבון ודחה את התביעה. בית המשפט קבע, כי רואי החשבון כפופים לסטנדרטים מקצועיים הנדרשים מהם - אוביקטיביות ויושרה. הם חפים מניגוד עניינים, לא יציגו במודע מצגי שווא ולא יעמידו שיקול דעתם להחלטתם של אחרים.

סיוע וחילוץ העסק כמנוף להשתלטות עליו

בעיתות משבר זוכים לעדנה משקמי חברות למיניהם. גם נוכלים מנסים להתברג לתחום והם פועלים להעביר אליהם את החברות או חלק מפעילותן העסקית. מושיעים למיניהם מציעים שירותי הצלה לעסקים שנקלעו למצוקה זמנית בגלל המשבר, אך בימים

נכסים ופירוק. בעזרת תביעות פדראליות ותביעות אזרחיות היא הצליחה להשיב 45 מיליון דולר, כולל מהמנהלים ובעלי שליטה. הכספים חולקו לנושים, מחזיקי אג"ח ובעלי מניות אחרים.

הצגת רווחיות קבועה בעסקים שנפגעו מהמשבר

מנהלי חברות שנהגו להציג רווחים וביצועים טובים לאורך שנים לבעלי המניות על-ליים לעמוד בלחץ של בעלי המניות, או שלהם עצמם, להציג המשך ביצועים טובים גם בעיתות משבר, למרות הפסדים שנוצרו.

HealthSouth Corporation

HealthSouth החלה לפעול בשנת 1984 כרשת של מרפאות אורתופדיות ומרפאות חוץ פרטיות המעניקות טיפולים הקשורים לתחום. מייסד ומנכ"ל החברה קיבל הלוואה של מיליון דולר להפעלת המרפאות. כעבור זמן קצר עברה החברה להפעיל בתי חולים שיקומיים. היא זכתה להצלחה רבה ובשנת 1986, שנתיים בלבד לאחר השקתה, HealthSouth רשמה את מנייתיה למסחר. תוך עשר שנים נכנסה החברה לרשימת פורצ'ן 500, עם שווי שוק של 12 מיליארד דולר, ועם 11 מטוסי סילון למנהלים ומסוק אחד.

המנכ"ל הניח, כי הממשל יזרים בצורה קבועה סכומי כסף גדולים למפעלי בתי החולים. הוא זיהה מגמה המתרחשת בארה"ב: פגיעות ברגלים, ברכיים ומותניים קורות לעיתים תכופות יותר, ככל שהאוכלוסייה מתבגרת ויותר אנשים עוסקים בפעילות פיזית בגיל מבוגר. לכן הסיק שהממשלה תזרים יותר כספים לטיפולים רפואיים בתחום זה. כדי לקבל יותר כספים מהמדינה, המנכ"ל פעל באגרסיביות לרכישת מתחרים. האסטרטגיה שלו הוכיחה את עצמה והחברה נהנתה מגידול שנתי בשיעור דו-ספרתי ברווחים ועלייה שנתי ממוצעת של 31% בשערי מניות החברה בשנים 1987-1997.

מנהלי החברה היו אחוזי תאוות בצע וסיפקו נתונים כוזבים כדי להשביע את רצון האנליסטים בוול סטריט. סמנכ"ל הכספים שינה הערכות חשבונאיות להפרשות כגון חובות מסופקים, כך שהחברה תציג

נוכלים מנסים להתברג לתחום שיקום החברות והם פועלים להעביר אליהם את החברות או חלק מפעילותן העסקית. מושיעים למיניהם מציעים שירותי הצלה לעסקים שנקלעו למצוקה זמנית בגלל המשבר, אך בימים כתיקונם הם רווחיים ובעלי תזרים חיובי. המושיעים המידיים עלולים להתברר כגורמים כליליים. הם מסוגלים להשתלט על העסק ולהשתמש בו כצינור לכספים הנובעים מפעילות עבריינית

רווחים. במהלך המשפט הוצג אוסף כלי הרכב של היועץ: פורשה, חמישה שברולט קורבט, רולס רויס מודל 1946 ועוד 20 אחרים. בתחילת המשפט הציגו היועצים חזית הגנה אחידה וטענו שרימו אותם. בהמשך התברר לבת-הזוג, כי היועץ היה נשוי, והיא דרשה להעיד נגדו. היועץ נדון ל-35 שנה, שהיה העונש המירבי באותו זמן לסוג העבירות שהורשע בהן. בת-הזוג נידונה ל-25 שנה. לדברי התובע, "החלק המדהים בפרשת FTC הוא שהם המציאו חברה שלמה מכלום. בני הזוג בנו עסק מערימה של עלונים מבריקים והוליכו שולל הרבה אנשים חכמים".

המקרה של FTC היה אחד המקרים הראשונים בהם נותני שירותים, כולל רואי החשבון החיצוניים, נתבעו בשל מעשיהם של לקוחותיהם. ה-SEC אסר על פירמת רואי החשבון לקבל כלקוחות חברות ציבוריות אמריקניות למשך חצי שנה, מתחילת 1983. ה-SEC הקים ועדה עצמאית שתבחן את נהלי הביקורת של הפירמה ותתן המלצות לשיפור נהלי בקרת האיכות שלה. בשנת 1985 התמזגה הפירמה עם פירמת רואי חשבון אחרת.

FTC עצמה נכנסה להליך של כינוס

טיסות השכר. במהלך שנת הכספים 1981 רשמה החברה הכנסות לא-קיימות (פיק-טיביות) של 13 מיליון דולר באמצעות FTC (FTCC) Cayman. הכנסות אלה היו יותר ממחצית ההכנסות של FTC בדוח המאוחד לשנת 1981. בדוח כספי זה נרשמה יתרה של יותר מ-6 מיליון דולר של יתרות חובה, מקרקעין ונכסים אחרים המיוחסים ל-FTCC שלא היו קיימים.

רואי החשבון המבקרים ניסו לאמת, בין היתר, קיום של 3 מיליון דולר בבנק, עליו דיווחה FTCC בסוף שנת הכספים 1981. במהלך הביקורת ניסו מנהלים ב-FTC לשכנע את המבקרים, כי קיים קושי בקבלת אישור הבנק ליתרות בחשבונות FTCC לאור חוקי הסודיות הבנקאית באיי קיימן. המבקרים פנו לבנק לקבלת אישור לכתובת שניתנה להם על ידי FTC. פנייה זו מעולם לא נענתה. לבסוף הסכים צוות הביקורת לקבל אישור ליתרות סוף שנה, שסופק לו על ידי עובד של FTC ונחזה להיות מהבנק באיי קיימן. חקירת SEC מאוחר יותר העלתה שהעובד זייף את האישור.

ביוני 1982 הנפיקה החברה ניירות ערך לציבור וגייסה 24 מיליון דולר. מספר ימים לאחר ההנפקה הודיעה SEC על פתיחת חקירה נגד הקבוצה ועל הפסקת המסחר בניירות הערך שלה. הכספים של ההנפקה חולטו ומאוחר יותר הושבו למשקיעים.

במהלך החקירה נתפסו מסמכים מזויפים רבים, כולל הסכמים עם ממשלת איי קיימן על בלעדיות בטיסות שכר ליעדים שונים, אישורים בנקאיים, אישורים על לוחות זמנים של טיסות ועוד. למעשה, ל-FTC לא היו עסקים אמיתיים. היועץ ובת-זוגו השתלטו על ניהול החברה והשתמשו בכספים שגויסו מהציבור לרכישת מוצרי יוקרה, מכוניות פאר, תכשיטים ולמימון אורח חיים בזבזני. עוד התברר, שיועץ לא היתה השכלה אקדמאית ומעולם לא היה טייס, ולבת זוגו לא היתה השכלה כלכלית או חשבונאית. "עסקי האוויר" שלהם היו נמשכים, אלמלא טייס שכיר ב-FTC שהרגיש סירחון בכל מקום בחברה ודיווח ל-SEC על חשדותיו לגבי התנהלות היועצים.

ב-1985 הועמדו זוג היועצים לדין על עבירות הונאה בסך 52 מיליון דולר, כולל לגולי המחאות, דיווחים כוזבים וניפוח

נוצרו הפסדי עתק והיא קרסה. פרג נדון לחמש שנות מאסר.

ב־1995 החליטו הקיבוצים לא לחדש את הפוליסות, ההלוואות לא נפרעו, לחברה

לה־נסיינול היתה חברת ביטוח ישראלית שהוקמה בשנת 1961 והתמחתה בביטוחי חיים. עד סוף שנות ה־80 של המאה ה־20 היא היתה חברת ביטוח שולית. בשנת 1990 מונה משה פרג למנכ"ל, והוא הפך את החברה לאחת מארבע המובילות בישראל בתחומה. פעילות החברה התמקדה בעיקר בביטוחי חיים בקיבוצים ובמוסדות ההתיישבות העובדת. בדוחות הכספיים של שנת 1995 החברה עברה מרווחיות גבוהה להפסדים של מאות מיליוני שקלים. נפתחה חקירה פלילית שמצאה, כי מנהל החברה בראשות פרג יצרו שיטה לניפול מלאכותי של הכנסות ורווחים, על ידי יצירת פוליסות ביטוחי חיים, מבלי שהמבוטחים יצטרכו לשלם עבורן. הקיבוצים שילמו לחברה פרמיות נמוכות מאוד, אם בכלל, וקיבלו הלוואות בגובה הפרמיה. נקבע, כי פירעון ההלוואה ייעשה כנגד קיזוז תשלומי תגמולים בגין מקרי פטירה של חברי הקיבוץ. החברה ניפתח את דוחותיה הכספיים בעזרת דיווח על אלפי עסקאות במחירי פרמיות גבוהים עם רווחי עתק, במקביל, דיווח על אותן עסקאות למבטחי משנה זרים, ששילמו לחברה מראש עבור העסקאות הפיקטיביות. הבונוסים של פרג נגזרו מתוך הדיווחים המפוקרים.

על מנת להטעות את המבקרים ולהשאיר את מעשי ההונאה ללא חשיפה לאורך זמן, נקטו המנהלים בשלושה צעדים: השוואת נתוני הדיווח הפנימיים בנושאים הכספיים לציפיות של האנליסטים; אם הרווחים היו קטנים מדי, נתנו הנחיות ל"תיקון" ושיפור נתוני התוצאות בכל דרך אפשרית; יצירת מסמכים כוזבים לכיסוי רישומי הנהלת חשבונות פיקטיביים.

"המשפחה" של הנהלת HealthSouth, כפי שקראו לעצמם מנהלי הכספים, היתה מורכבת מרואי חשבון שיצאו משרד רואי החשבון שביקר את הדוחות הכספיים של החברה, אחד מחמשת המשרדים הגדולים בארה"ב. חברי "המשפחה" ידעו היטב מהם נוהלי הביקורת והדרישות של צוות הביקורת, ופעלו בהתאם. כך למשל, הם ידעו שהנחיות משרד רואי החשבון בביקורת רכוש קבוע היו לבדוק רק סכומים שמעל 5,000 דולר. בהתאם לכך הם הזרימו פקודות יומן בהיקפים אדירים, בסכום ממוצע של 2,500

עם איך לתקן את המספרים האלה. עכשיו תחזרו למשרדיכם ותעשו זאת!" לדברי אחד ממנהלי הכספים, הוא לא רצה להיות זה שיגרום לנפילת הערך במאות מיליוני דולרים ובמידה מסוימת לא רצה ש"המסיבה תיגמר". שני מנהלי הכספים החלו ביישול הספרים והצגת נתונים כוזבים. המנכ"ל אמר להם: "איני יודע מה המשחק שלכם, אבל אם אי פעם ניתפס – אכחיש הכל".

למנהלי הכספים היה מגוון של שיטות הונאה. בתחום החשבונאי: הקטנת ההפסדות כנגד החייבים והגדלת הרווח; סיווג מוטעה של הוצאות וזקיפת חלקן לנכסים, כולל מזומנים; היוון הוצאות; ברכישות ומיזוג של חברות הוסיפו סכומים של חייבים וניפוח רווחים בחברות שנרכשו. מעשי מרמה כלפי המדינה ומוסדות: ניפוח מספר המטופלים לשיקום ולאשפוז בחברה לצורך קבלת החזרים מהמדינה; הוספה במרמה של טיפולי פיזיותרפיה שהתבצעו לכאורה ללא אשפוז.

רווח ותתאים לציפיות האנליסטים, לאורך 40 רבעונים עוקבים. זאת, למרות שתזרים המזומנים המדווח הראה פער בין ביצועי החברה לתוצאותיה המדווחות. המנכ"ל וחמישה מנהלי כספים שינו את סכומי הרווחים, והסבירו זאת כסתימת חורים במאזנים באופן גס.

ב־1997 קיצץ הממשל האמריקני בהחזרי הוצאות רפואיות לבתי חולים, שהיוו 37% מהכנסות HealthSouth. ההשפעות על החברה היו מיידיות. הרכישות האגרסיביות, שהיוו את מנוע הצמיחה של החברה, נעצרו ורווחי החברה צנחו. סמנכ"ל הכספים והחשבונאי הראשי נפגשו עם המנכ"ל והודיעו לו, שהחברה לא תעמוד באותה שנה בתחזיות הרווח ולא תהיה ברירה אלא לדווח על כך.

המנכ"ל רתח מזעם וצעק עליהם, כי הם יצאו מדעתם והחברה לא תמסור דיווחים שעלולים לפגוע במחיר המניה ולגרום לתביעות נגדה. המנכ"ל הורה להם: "אתם יוד-

מִז' באפריל 1977 ועד אפריל 1984 הפעיל ככוונה מנכ"ל Vernon Valley Recreation Association תאגיד על מנת לקדם מטרה פילית. המנכ"ל ואחרים הקימו, שלטו והפעילו חברה במקלט מס וחברה "שבויה" בשם LONDON AND WORLD ASSURANCE, שהוקמה ב־12 באוקטובר 1977 כחברה פטורה באי קיימן. שם, הריבון אינו מפקח על הקמה או שימוש בחברות ביטוח, וחוקי הסודיות מבטיחים שהזימים, בעלי המניות, הנהנים, דירקטורים ומנהלים וכן האופי האמיתי של החברה יישמרו תחת מעטה סודיות. המנכ"ל ואחרים יצרו, פרסמו והפיצו מסמכים שנחזו להיות פוליסות ביטוח וערבויות ביצוע שהונפקו על ידי L&WAL כמסמכי ביטוח ונחזו להיות כיסוי ביטוחי על ידי החברה וכן מסמכים שונים, רישומים והתכתבויות המתייחסים למצבו הפיננסי של התאגיד, על מנת ליצור מצג שווא של חברת ביטוח לכאורה. כל זאת נעשה על מנת שחברת VVRA תעמוד בדרישות המדינה להכירת שטח למטרות נופש ובילוי ולהחזקת פוליסת ביטוח תקפה בסכום כיסוי של לא פחות מ־2.1 מיליון דולר.

סרבנס-אוקסלי תרוץ לעזוב, לפני שיידרש לחתום על ההצהרות על נאותות הרישור מים החשבונאיים. מנכ"ל החברה ניסה לנגן על מצפונו ושאל מה יקרה לכל משפחות מנהלי החברה, במיוחד לאנשי הכספים, אם ההונאה תיחשף. המנכ"ל סיים באומרו: "הובלת רשימת פורצן 500 היא כמו ניהול המאפיה. אתה לא יכול סתם לצאת החוצה". בדיקת המדיניות החשבונאית של HealthSouth החלה בשלהי 2002, לאחר שמנכ"ל החברה מכר את המניות שברשותו תמורת 75 מיליון דולר, מספר ימים לפני שהציגה החברה לראשונה הפסדים גדולים. עוד קודם לכן הגיעו סימני אזהרה למבקרים החיצוניים.

בתחילת 2002 הציף עובד בהנהלת החשבונות להנהלה שמעליו מידע על פעולות פיקטיביות בהנהלת החשבונות, ולאחר שלא קיבל התייחסות ראויה עזב את החברה. הוא שלח דוא"ל לרואי החשבון ובו נאמר: "ידוע לי כי ל-HealthSouth יש בעיות חמורות במחלקת הנהלת החשבונות. החברה העבירה הוצאות לחשבונות מאזניים. יש לשים לב לכרטיסי החשבונות הבאים... ל־31 בדצמבר 2001". במקום לבדוק את

ל־FTC לא היו עסקים אמיתיים. היועץ ובת זוגו השתלטו על ניהול החברה והשתמשו בכספים שגויסו מהציבור לרכישת מוצרי יוקרה, מכוניות פאר, תכשיטים ולמימון אורח חיים בזבזני. עוד התברר, שליועץ לא היתה השכלה אקדמאית ומעולם לא היה טייס, ולבת זוגו לא היתה השכלה כלכלית או חשבונאית

אלה אפשרו פלטפורמה מסיבית להונאות נוספות.

ב־2002 הפער בין מה שדיווחה Health-South לבין המספרים האמיתיים היה של מאות מיליוני דולרים. בכל רבעון נרשמו 126 אלף פקודות יומן כוזבות. הלחץ שבו פעלו עובדי הנהלת החשבונות היה בלתי נסבל. מנהל החשבונות הראשי ראה בחוק

דולר לפעולה, על מנת להגדיל את ההכנסות ב־2.5 מיליארד דולר מול סעיפי רכוש.

עובדים רבים ידעו על המעשים, אולם דבר לא דלף, מתוך נאמנות העובדים לחברה ול"משפחה". לחברי "המשפחה" היה קל יותר להונות משקיעים רבים חסרי שם מאשר לפגוע בחברי "המשפחה" שהיו קרובים אליהם. או כפי שאמר המנכ"ל: "אם אתה רוצה להוציא דברים החוצה, תהיה מוכן לספוג את התוצאות של פיטורים וכולם יפלו איתך". מנהלי הכספים החליקו את המספרים כך שהבדיקות האנליטיות של רואי החשבון יצאו חלקות, או כפי שאמר מנהל הכספים: "המבקרים המסכנים עשו את הבדיקות האנליטיות שלהם ואמרו: בסדר, הכל נראה חלק". גם ועדת הביקורת הפנימית של החברה הולכה שולל ורואי החשבון המבקרים ציינו, כי "פונקציית הביקורת הפנימית היתה עם כוח אדם חסר, ללא הכשרה וללא עצמאות".

בשיא ההונאה היו רשומים במאזני החברה מזומנים בסך 275 מיליון דולר. בפועל, היו בבנק 25 מיליון דולר. ב־1998 שילמה החברה 766 מיליון דולר לרכישת נכסים נטו בשווי 15 מיליון דולר. הפרשים

בתחום הגדרת סחר במידע פנים והגנה על חושפי שחיתויות.

לדין על עבירות של סחר במידע פנים ולבסוף זוכה. המקרה יצר תקדימים בארה"ב

Equity Funding Corporation of America
 הוקמה בארה"ב בשנת 1968. עד 1972 היא הפכה לאחת מעשר חברות הביטוח הגדולות בה, עם שיעור הצמיחה הגבוה ביותר. ב-1973 החברה התרסקה, לאחר שעובד לשעבר ואנליסט חשפו הונאה חשבונאית מסיבית של הנהלת החברה, כולל מערכת מחשב שנועדה ליצור ולתחזק פוליסות ביטוח פיקטיביות. בחקירה שנפתחה התברר שכבר מ-1964 לפחות 100 מעובדי החברה היו מעורבים במעשי מרמה והטעיה של משקיעים, רואי חשבון חיצוניים, מבטחי משנה וגופי אסדרה. החברה יצרה למעלה מ-60 אלף פוליסות ביטוח חיים מזויפות אותם מכרה למבטחי משנה. כדי ליצור מצג כאילו הפרמיות על הפוליסות שולמו, היא יצרה פוליסות מזויפות נוספות שגם הן נמכרו למבטחי משנה. במקרים רבים נטען, כי המבוטח המזויף נפטר וקיבלו את תשלומי הביטוח ממבטחי המשנה. המנכ"ל והבעלים נידון לשמונה שנות מאסר, וסגן הנשיא - לשבע שנים. העובד לשעבר שחשף את ההונאה הועמד

ביולי 2005 קיבל בית המשפט את התביעה לגבי מעשי ההונאה שנעשו בחברה, אולם המנכ"ל זוכה מכל 36 סעיפי האישום נגדו על הונאות חשבונאיות, מאחר שלא הוכח ברמת ההוכחה הנדרשת שידע על כך. למרות שניכר וברור שמנכ"ל החברה היה המוח והרוח החיה מאחורי מעשי ההונאה, הוא הכחיש ומכחיש עד היום שהיה מעורב בהם בדרך כלשהי. לטענתו, המנהלים האחרים נטלו חלק בהונאות והסתירו זאת ממנו. ארבעה חודשים לאחר זיכוי הוגש נגד המנכ"ל לשעבר כתב אישום ובו 30 סעיפי פנים, כולל הלבנת הון, סחיטה, שיבוש מהלכי משפט ושוחד. המנכ"ל הכחיש את כל ההאשמות נגדו, אך ביוני 2006 הורשע ונדון למאסר של שש שנים ועשרה חודשים. ביוני 2009 התנהל משפט בתביעת נזיקין של בעלי מניות של HealthSouth נגד המנכ"ל, על הנזקים שנגרמו להשקעתם בחברה. טענת התביעה היתה, כי המנכ"ל התייחס לחברה כאל קופת חיסכון אישית שלו. בית המשפט קבע, כי "המנכ"ל ידע והשתתף באופן פעיל בהונאה" והוא היה "מנכ"ל ההונאה". בית המשפט הורה לו לשלם 2.87 מיליארד דולר למשקיעים ולנושי החברה. ●

מעשי ההונאה נמשכו שבע שנים, כשכח" לקן הכנסות החברה נופחו ב-4.700%. בשלב מסוים המיסים על החברה, בהתבסס על הדיווחים הכוזבים, היו גבוהים מהכנסותיה האמיתיות. במארס 2003 הואשם המנכ"ל לשעבר של HealthSouth בהונאה חשבונאית וה-SEC הודיעה שהיא חוקרת האם יש קשר בין מכירת המניות שלו לדיווח על ההפסד הגדול של HealthSouth. החברה שכרה משרד עורכי דין חיצוני לבחון את מכירת המניות של המנכ"ל. ממצאי הבדיקה הראו שאין קשר בין המכירה לבין ההפסדים שדווחו. לא היה בכך כדי להעלים את החברה מהרדאר של משרד המשפטים. במארס 2003 נעשה ניסיון, בפיקוח ה-FBI ובסיוע סמנכ"ל הכספים, להקליט שיחה מפלילה בינו לבין המנכ"ל. הניסיון נכשל. בהמשך, סוכני ה-FBI ערכו חיפושים במטה החברה ומצאו חומרים שסייעו לחקירה בהמשך. ה-SEC העריכה את ההונאה ב-3.8-4.6 מיליארד דולר, מתוכם 2.5 מיליארד דולר ברישומים חשבונאיים, 500 מיליון דולר בחשבונאות יצרניתית ברכי" שות ובמוניטין, ו-0.8-1.6 ברישומים שלא על פי תקני החשבונאות המקובלים.

הטענות, העבירו רואי החשבון את הנושא להתייחסות סמנכ"ל הכספים. הוא אמר להם שמדובר בעובד לשעבר ממורמר שהמציא טענות סרק. רואי החשבון קיבלו את ההסבר ולא טרחו לבדוק. גם מכתב של "משקיעים שנפלו קורבן להונאה" לא זכה לבדיקה מעמיקה. הם כתבו לרואי החשבון: "החברה ואנשיה מוליכים אתכם שולל". במכתב עלו שאלות כגון:
 < כיצד ייתכן שמרפאות החוץ מטפחות בלקוחות ללא בדיקות מוקדמות, הכנסות נרשמות בספרים ונשארות בספרים גם לאחר שנדחתה הבקשה להחזר?
 < כיצד יכולה החברה להשאיר עשרות מיליוני דולרים בסעיף חייבים שזמן הפרעון שלהם עבר באופן משמעותי את ה-360 יום?
 < כיצד ייתכן שישנם בתי חולים שמנוהלים על ידי החברה, ללא הפרשות לחובות מסופקים?
 סמנכ"ל הכספים אמנם חתם על ההצהרת הנדרשות בחוק סרבנס-אוקסלי לשנת הכספים 2002, אולם שנה לאחר מכן חשף את מעשי ההונאה בפני משרד המשפטים האמריקני והביא לפתיחת החקירה. רק אז הבינו רואי החשבון שנפלו קורבן לתרמית.